

101. Budapest, XXIII. Soroksár határa
Ő?, Á

2009 folyamán megelőző feltárásokat folytattunk az M0 autópálya nyomvonalára eső lelőhelyeken.

Rétek-dűlő IV. (KÖH 33368): Október folyamán 13 szondát húztunk az M0 BP-7 jelű lelőhely K-i és Ny-i végén. A teljes szondázást hátráltatta, hogy a lelőhely nagy részén erdő található, így csak azokon a részekén húztunk árkokat, ahol a körülmények megengedték. A K-i részen a szondákban régészeti korú objektum nem került elő, egyedül egy a II. világháborúra tehető lövészárk látott napvilágot. A Ny-i részen három, valószínűleg őskori árokszakaszt sikerült feltárni, a leletanyag kevés, jellegtelen, kézzel formált kerámiatöredék.

Vető-dűlő VII. (KÖH 33372): Májustól novemberig folytattuk az elmúlt évben megkezdett munkát az M0 BP-3 jelű lelőhelyen. Ebben az évben csak a 12–13. századra jellemző objektumok kerültek elő a domb patakhoz közelebb eső részén.

Az M0 autópálya nyomvonalába 17 földbe mélyített ház esett. A 10–15 m² alapterületű házakban 2–3 oszlophelyet találtunk. Sarkukban, néhány esetet kivéve, tapasztott kemencét dokumentálhattunk, nem volt ritka a szemközti oldalon található árokszerű nyúlvány sem.

Több szabadon álló kemencét is kibontottunk, közülük kettő teljesen épnek mondható. Feltárásuk során megismerhetővé váltak az egykori építési folyamatok.

Több esetben találtunk a kemence aljába tapasztott kerámiadarabokat, melyek a felszedés után a restaurátorok segítségével egész edénnyé álltak össze. A szabadon álló kemencék előtt minden esetben volt egy kisebb beásás, a hamuzógödör. Ezen a területen azt figyeltük meg, hogy viszonylag nagy számban hasonló formájúvá, csepp alakúvá voltak kialakítva.

Az árkok megközelítően É–D valamint K–Ny irányúak voltak, telekosztásként és vízvezetésként funkcionálhattak. Előkerült egy lekerekített téglalap alakú körítőárok, ami karám lehetett, a bejáratánál megtalált négy cölöplyukban álló oszlopok tarthatták a faajtót.

Ebben a korban még látszódnak a szarmaták nagyméretű árka, amelyet a középkorban felhasználtak saját céljaikra.

Munkatársak: Jóri Tünde, Merkl Máté régészhallgatók, Bernáth István, Szilágyi Gábor ásatási technikusok.

TEREI GYÖRGY

102. Bugac, Béke Tsz.
(KÖH 69219)

(Bács-Kiskun megye) Sza

A Horvát Transzit gázvezeték nyomvonalára eső, HT-8 jelű lelőhely Bugac belterületétől K-re, közvetlenül a tsz-hez vezető bekötőút D-i oldalán, több É–D és ÉNy–DK irányú homokdombon és azok lejtőin található. A 2008-ban elvégzett terepbejárások adatai alapján 2009. november 2. és december 3. között, összesen 2963 m²-nyi területen, két ütemben végeztek megelőző

feltárást a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai.

A humuszolás és nyésés során a nyomvonalon 158 objektum folyt rajzolódott ki. A feltárt 224 stratigráfiai egység között 91 gödör, 75 cölöphely, 48 árok, 7 ház, 2 kemence és egy ház bejárati részlete volt, melyek közül 147 szarmata kori, 77 pedig korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen – de valószínűleg szintén a szarmata – időszakhoz köthető. A telepobjektumok a nyomvonal területén változó intenzitással jelentkeztek, a gödör csoportok, ill. az árkok egymástól helyenként 10–20 m-es távolságra kerültek elő. Az árkok magas száma, a domborzati viszonyok és a megelőző feltárás idején végzett terepszemle alapján úgy gondoljuk, hogy a lelőhely középső részén folytattunk ásatást. A szarmata falu magja a nyomvonalról Ny-ra fekvő tsz előtti magaslaton és attól DK-re helyezkedhetett el. A település ÉÉNy-i szélét ÉNy–DK vagy Ny–K irányú, egyenesen szűkülő falú, ívelt aljú, szögletes átmetszetű kerítőárkok határolták. A nagy, olykor 12–15 m átmérőjű területeket övező árkok a nyomvonal teljes feltárással érintett szakaszán megtalálhatóak. Az SNR 79 árok esetében a Ny-i irányú, 80–90 cm széles bejáratot is dokumentáltuk a kapuhoz tartozó oszlophellyel. A kerítőárkok mellett magas számban kerültek elő egy- vagy többtagú, ívelten szűkülő falú, homorú aljú vízvezető árkok.

A gödrök száma a feltárás első 270 m hosszú szakaszán elenyésző volt, majd ezt követően ezek az objektumok a felületen kisebb egységekben csoportosultak. Az élelemtároló, majd hulladékgödrök kerek vagy ovális alakúak, egyenesen vagy ívelten bővülő falúak, időnként méhkas alakúak, vízszintes vagy ívelt aljúak. A mélyebb, méhkas alakú gödrök általában hamus, kormos, paticsos betöltésűek voltak. Három nagyobb méretű, kerek alapú bányagödört is feltártunk, melyeket további beásások tagoltak.

A félig földbe mélyített, szögletes alakú, egyenesen szűkülő oldalfalú házak egymástól nagy távolságra – 25–180 m-re – kerültek elő. Az épületek méreteit nem tudtuk megállapítani, mivel csupán az SNR 10 ház esett majdnem teljes egészében a nyomvonalba. Több ház közepén oszlophelyet is találtunk. Az SNR 10 épületben a központi cölöphelytől kb. 30 cm-re egy ferdén álló oszlop gödrét is kibontottuk, melybe valószínűleg a tetőt kitámasztó gerendát helyezhették. Az SNR 10, SNR 24 és az SNR 154 házakban ovális vagy téglalap alakú ülőgödröket találtunk. Az SNR 188 ház alján keményre taposott járósínt, ill. az épület ÉNy-i sarkából kinyúló, félkör alakú, lejtős aljú bejáratot figyeltünk meg.

A cölöphelyek magas száma arra utal, hogy a félig földbe mélyített és a felszíni épületek száma megközelítőleg azonos lehetett a településen. A kerek vagy szabályos négyszögletes alakú, egyenesen szűkülő falú, enyhén ívelt aljú cölöphelyek 7 csoportban helyezkedtek el a feltárási felületen. A keskeny nyomvonal miatt a felszíni épületek pontos méreteit nem ismerjük, de a feltárt felületbe eső oszlophelyek által fedett területek alapján egyes épületek 6,5–8 m hosszúak is lehetnek.